

21.

Znaczenie i godność rodziny wielopokoleniowej

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój emocjonalny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność okazywania uczuć

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozpoznanie związków emocjonalnych w rodzinie

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Związki krwi i pochodzenia wpływają na osobowość człowieka.
- Cechy rodziny wielopokoleniowej.
- Jakie znaczenie ma poznawanie historii własnej rodziny?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Rodzina istnieje, rozwija się dzięki miłości.
- Każdy rodzaj relacji, rodzaj miłości (rodzicielska, ojcowska, macierzyńska, synowska, braterska, miłość do dziadków i do wnucząt, miłość do krewnych i spowinowaconych) wyraża się w określony sposób¹.
- Rodzina podstawowa i rodzina wielopokoleniowa dają poczucie bezpieczeństwa.

Zasady

- Wykorzystuję wszystkie okazje, aby wyrazić moje związki uczuciowe z całą rodziną (imieniny, urodziny, rocznice ślubu i rocznice śmierci, wspólne obchodzenie uroczystości i świąt, odwiedziny).
- Prowadzę kronikę rodzinną.
- Zabiegam o utrzymywanie kontaktów z rodziną.

¹ „Czwarte przykazanie Dekalogu dotyczy rodziny, jej wewnętrznej spójności, rzec można – solidarności. Werbalnie przykazanie to nie mówi o rodzinie, faktycznie jednak właśnie o niej mówi. Jakoby Boży Prawodawca nie znalazł innego słowa dla wyrażenia komunii pokoleń, jak właśnie słowo: «Czcij» (Wj 20,12). Słowo to wyraża w inny jeszcze sposób, czym jest rodzina. Nie chodzi o jakieś «sztuczne» wyniesienie rodziny, chodzi o sformułowanie oddające jej podmiotowość oraz wszystkie prawa, jakie z tej podmiotowości wynikają. Rodzina jest wspólnotą szczególnie intensywnych wzajemnych odniesień: pomiędzy małżonkami, pomiędzy rodzicami a dziećmi oraz między pokoleniami. Trzeba tę wspólnotę szczególnie zabezpieczyć. Dlatego Bóg nie znajduje wyrażenia lepszego niż właśnie to: «Czcij»”. LdR 15.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Każdy członek rodziny jest ważny i ma tę samą godność.
- Nasza rodzina jest niepowtarzalna, niezwykła i jedyna.
- Rodzina wielopokoleniowa jest złączona więzami krwi i powinowactwa.

Zasady

- Poznają i przekazują dziecku historię naszej rodziny wielopokoleniowej.
- Wykorzystujemy doświadczenia życiowe wszystkich członków rodziny do kształtowania naszych dzieci.
- Wspólnie przeżywamy radosne i trudne chwile.

1.7. ZADANIA DLA PRZEDSZKOLA, WYCHOWAWCY

Normy

- Przedszkole i wychowawca zna rodziny swoich wychowanków.
- Związki uczuciowe i społeczne, wychowanka ze swoją rodziną, gwarantują prawidłowy proces wychowawczy².
- Przedszkole i grupa przedszkolna mają charakter wielkiej rodziny.

Zasady

- Szczególną opieką otaczam wychowanków pozbawionych rodziny bądź pochodzących z rozbitych rodzin.
- Rodzinę i rodziców zapraszam do realizacji programu wychowawczego.
- W nauczaniu podkreślam niezastąpioną wartość rodziny wielopokoleniowej.
- Uczę, że rodzina jest pierwszą szkołą życia i pracy dla każdego człowieka³.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Dzieci rysują drzewo genealogiczne swojej rodziny. Jest to dobra okazja, aby wspólnie z rodzicami przypomnieć sobie o dalszych członkach rodziny, poznać zabawne anegdoty z ich życia, a niekiedy trudne wydarzenia, które były ich udziałem. Znajomość historii własnej rodziny wzmacnia u dziecka poczucie przynależności do niej.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Następuje rozpoznanie własnej przynależności do rodziny wielopokoleniowej oraz dowartościowanie związków rodzinnych. Dzieci nawiązują i podtrzymują bliskie kontakty w ramach rodziny. Występuje właściwa hierarchia relacji w rodzinie. Każdy członek rodziny jest szanowany, a wydarzenia życiowe są zauważane i wspólnie przeżywane.

² „Rodzina człowieka wychowuje i przez to wprowadza do współżycia z ludźmi. Rodzina uzdalnia człowieka nie tylko do życia fizycznego, ale i do współżycia społecznego. Z rodziny człowiek wynosi początki pojęć moralnych i społecznych, rozwijających osobowość ludzką”. *Człowiek – osoba – pleć*, dz. cyt., s. 66.

³ LE 10.

1.10. ZAGROŻENIA

Istnieje ryzyko zawężenia relacji międzypokoleniowych, rodzinnych, do rodziny podstawowej: rodzice i dzieci. Często występuje klanowe nastawienie do swojej rodziny wielopokoleniowej oraz utrata kontaktu międzypokoleniowego. Nie nawiązuje się do swojego pochodzenia, do swoich korzeni, tradycji. Grozi postawa odrzucenia i chęć wyeliminowania ze swojej rodziny osób o odmiennych poglądach, charakterze lub wyznawanej religii. Zanikają kontakty międzypokoleniowe, wielopokoleniowe.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

W związku z demograficznymi, społeczno-kulturowymi i ekonomicznymi zmianami, które zachodziły w drugiej połowie XX wieku, znacznym zmianom uległy relacje rodzinne. Modyfikacji uległa struktura rodziny, co jest spowodowane wydłużeniem się średniej przewidywanej długości życia, podjęciem przez większość kobiet roli zawodowej, późniejszym zawieraniem związków małżeńskich, częstszymi rozwodami, a także posiadaniem mniejszej ilości dzieci. W nowym kontekście zmianie uległa również rola babci i dziadka. Jednak dziadkowie to zawsze osoby ważne dla swoich wnuków, choć kontekst, w którym dzisiaj przebiega rozwój pokoleń modyfikuje to znaczenie.

Rodzina wielopokoleniowa to ogromne bogactwo dla wszystkich jej członków. W takich rodzinach dziadkowie stanowią nieocenione wsparcie dla rodziców w procesie wychowywania dzieci, w zapewnieniu im ciepła i bezpieczeństwa, a także służą wymierną pomocą w codziennym zmaganiu się z trudnościami. Dla rodziców dodatkowe znaczenie może mieć fakt, że ich rodzice są opiekunami, którym mogą w pełni zaufać, którym mogą powierzyć własne dziecko bez obaw o jego bezpieczeństwo. Dla dzieci dziadki i babcia są osobami znanymi, które od zawsze przebywały w ich otoczeniu, stąd poza trudnym doświadczeniem rozstania z rodzicami nie muszą równocześnie radzić sobie z drugą trudnością, jaką jest adaptacja do nowej, nieznanego im osoby. Wnukowie korzystają z pomocy dziadków w najwcześniejszym okresie rozwoju,

a później sami mogą stać się podporą dla dziadków, gdy ci zaczynają się zmagać z coraz mniejszą własną sprawnością, z chorobami wieku podeszłego.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

W Bullerbyn zwyczajna codzienność zmienia się w pasmo niekończących się przygód. Dzieje się tak za sprawą szóstki wyjątkowych dzieci, które mieszkają w tej wiosce, w sąsiednich zagrodach i bardzo dbają o to, żeby przypadkiem nie zagościła wśród nich nuda. Łowią raki, śpią w stogu siana, szukają skarbów, przesyłają sobie sekretne wiadomości sznurkową pocztą. Ich wyobraźnia nie zna ograniczeń. A najważniejsze, że się świetnie rozumieją i bardzo przyjaźnią.

Dziadek Britty i Anny ma 80 lat, przeważnie siedzi w swoim pokoju na piętrze. Jest prawie niewidomy, więc gdy ktoś opisuje mu jakiś przedmiot, może go sobie tylko wyobrazić. Pan Anders uwielbia, kiedy wnuczki czytają mu gazetę, rozmawiają z nim lub śpiewają. Często opowiada im o starych czasach. Dzieci lgną do niego i bardzo lubią spędzać z nim czas.

Britta i Anna nie mają psa ani królików, ani też innych własnych zwierząt. Lecz mają dziadziusia. Jest to najlepszy dziadzius, jaki jest na całym świecie, jestem tego pewna. My – wszystkie dzieci z Bullerbyn nazywamy go dziadziusiem, chociaż nie jest dziadziusiem nas wszystkich, tylko Britty i Anny. Mieszka w pokoju na piętrze w Zagrodzie Północnej. Jest to tak miły pokój i tak miły dziadzius, że my, wszystkie dzieci, chodzimy tam, gdy nie mamy nic innego do roboty. Dziadzius siedzi w fotelu na bieżakach i ma długą, białą brodę, zupełnie jak krasnoludek. Ma tak słaby wzrok, że prawie nic nie widzi. Nie może czytać ani książek, ani gazet, ale to nie ma znaczenia, bo i tak wie wszystko, co jest napisane w książkach. Opowiada nam też często przypowieści biblijne i o tym, jak to było dawniej na świecie, gdy dziadzius był małym chłopcem. Britta, Anna i ja czytamy mu gazetę – kto umarł i kto skończył pięćdziesiąt lat i różne niešťęśliwe wypadki, i ogłoszenia, i wszystko. Jeśli w gazecie jest napisane, że gdzieś uderzył piorun, to dziadzius umie opowiedzieć najmniej dwadzieścia różnych wypadków, gdzie i kiedy piorun uderzył dawniej. A jeśli jest napisane, że byk zakłuł kogoś rogami, to dziadzius opowiada nam

o wszystkich ludziach, których znał i których zły byk wziął na rogi. W ten sposób trwa to dość długo, zanim przeczytamy gazetę.

A. Lindgren, *Dzieci z Bullerbyn*, Warszawa 2019, s. 36.

Na przykładzie z Bullerbyn możemy pokazać dzieciom, jak ważne są relacje międzypokoleniowe dla wszystkich członków rodziny. Młodsze pokolenie czerpie z doświadczenia osób starszych, poznaje historię, czerpie z ich życiowej mądrości. Pokolenie starsze, wraz z upływem lat, uszczerbkiem na zdrowiu i utratą sił, potrzebuje opieki i troski młodych, a niejednokrotnie ich wsparcia w podstawowych czynnościach. To jednak utrwała w dzieciach poczucie kompetencji, mają poczucie bycia rzeczywiście potrebnymi, widzą, jak ich pomoc przynosi konkretne rezultaty. Mają świadomość, że zajmują się czymś rzeczywiście ważnym i potrzebnym.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Wszyscy członkowie rodziny, każdy wedle własnego daru, mają łaskę i odpowiedzialny obowiązek budowania dzień po dniu komunii osób, tworząc z rodziny „szkołę bogatszego człowieczeństwa”. Dokonuje się to poprzez łaskę i miłość wobec dzieci, wobec chorych i starszych; poprzez wzajemną

FC 21.

codzienną służbę wszystkim; poprzez dzielenie się dobrami, radościami i cierpieniami.

LdR 10.

Modlitwa wspólnoty rodzinnej, może się stawać miejscem wspólnej pamięci i wzajemnej pamięci: rodzina wszakże jest wspólnotą pokoleń. Trzeba ażeby w modlitwie wszyscy byli obecni – i ci, którzy żyją, i ci którzy już odeszli, i ci także którzy mają przyjść na świat. Trzeba, aby każdy człowiek był w rodzinie „omadlany” na miarę dobra jakie stanowi – na miarę dobra jakim jest dla niego rodzina i on dla rodziny.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Starszego wiekiem nie strofuj, lecz nakłaniaj prośbą jak ojca, młodszych – jak braci, starsze kobiety – jak matki; młodsze – jak siostry, z całą czystością. Miej we czci te wdowy, które są rzeczywiście wdowami. Jeśli zaś jakaś wdowa ma dzieci albo wnuki, niechże się one uczą najpierw pieczołowitości względem własnej rodziny i odpłacania rodzicom wdzięcznością. Jest to bowiem rzeczą miłą w oczach Bożych (1Tm 5,1-5).

Radośnie wykrzykuj na cześć Pana, cała ziemi, cieszcie się i weselcie, i grajcie! Śpiewajcie Panu przy wtórze cytry, przy wtórze cytry i przy dźwiękach harfy, przy grananiu trąb i głosie rogu – radujcie się przed obliczem Pana, Króla! Niech huczy morze i to, co je napełnia, świat i jego mieszkańcy! Niech rzeki klaszczą w dłonie, niech góry razem wołają radośnie przed obliczem Pana, bo nadchodzi sądzić ziemię. On będzie sądził świat sprawiedliwie i według słuszności – narody (Ps 98,4-9).

Por. Wj 20,12; Pwt 5,16;
Hbr 13,7-9; 1J 2,12-15.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Chrześcijanie są zobowiązani do szczególnej wdzięczności tym, od których otrzymali dar wiary, łaskę chrztu i życie w Kościele. Wdzięczność ta dotyczy rodziców, dziadków, innych członków rodziny, duszpasterzy, katechetów, nauczycieli lub przyjaciół. „Napełniła mnie radość na wspomnienie bezobłudnej wiary, jaka jest w tobie; ona to zamieszkała najpierw w twej babce, Lois, i w twej matce Eunice, a pewien jestem, że mieszka i w tobie” (2Tm 1,5). (KKK 2220).

Por. KKK 1936; 2199;
2200; 2205; 2206.

IV. LITERATURA

4.1. WYBÓR LITERATURY

Lindgren A., *Dzieci z Bullerbyn*, wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 2019.

Lobe M., *Babcia na jabłoni*, wyd. Dwie Siostry, Warszawa 2019.

Stanecka Z., *Basia i dziadkowie*, wyd. Egmont, Warszawa 2019.

Stanecka Z., *Świat według dziadka*, wyd. W drodze, Warszawa 2013.
Vestly A., *8+2 i pierwsze Święta*, wyd. Dwie Siostry, Warszawa 2016.

4.2. LITERATURA PRZEDMIOTU

- Człowiek – osoba – płeć*, red. M. Wójcik, wyd. Fundacja Pomoc Rodzinie, Łomianki 1998.
- Dyczewski L., *Rodzina twórcą i przekazicielem kultury*, wyd. TN KUL, Lublin 2003.
- Dyczewski L., *Więź między pokoleniami w rodzinie*, wyd. TN KUL, Lublin 2002.
- Franciszek, Audiencja generalna, 20.05.2015, [online:] http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/audiences/2015/documents/papa-francesco_20150520_udienza-generale.html [dostęp: 16.11.2019].
- Franciszek, Audiencja generalna, 26.06.2013, w: *Alfabet Franciszka*, oprac. P. Żyłka, wyd. WAM, Kraków 2013, s. 17.
- Jan Paweł II, adh. *Familiaris consortio*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2, *Adhortacje*, wyd. M, Kraków 2006, s. 69-132.
- Jan Paweł II, enc. *Laborem exercens*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, wyd. M, Kraków 2006, s. 107-144.
- Jan Paweł II, List *Gratissimam sane* do rodzin z okazji Roku Rodziny 1994, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 3, *Listy*, wyd. M, Kraków 2007, s. 358-399.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Pukam do drzwi Waszych domów i pragnę się z Wami spotkać. Rozważania na temat „Listu do Rodzin” Ojca Świętego Jana Pawła II*, red. B. Harrasek, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1994.
- Szukalski P., *Przepływy międzypokoleniowe i ich kontekst demograficzny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002.
- Twardowski J., *O radości w rodzinie*, w: tegoż, *Wszystko darowane. Myśli na każdy dzień*, wybór i oprac. A. Iwanowska, Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań 2015, s. 391.
- Twardowski J., *Rodzina*, w: tegoż, *Wszystko darowane, myśli na każdy dzień*, wybór i oprac. A. Iwanowska, Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań 2015, s. 391.

Wokół wychowania, red. D. Czubała, G. Grzybek, Wydawnictwo Akademii Techniczno-Humanistycznej, Bielsko-Biała 2003.

Wokół wychowania. Rola rodziny i szkoły w procesie socjalizacji dziecka, red. T. Rostowska, J. Rostowski, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Łódź 2006.

Wrzesień W., *Jednostka – rodzina – pokolenie. Studium relacji międzypokoleniowych w rodzinie*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2003.